

РЕШЕНИЕ

№ 135

гр. Варна, 27.09.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АПЕЛАТИВЕН СЪД – ВАРНА, III СЪСТАВ, в публично заседание на двадесет и шести септември през две хиляди двадесет и трета година в следния състав:

Председател: Павлина Г. Димитрова

Членове: Ангелина Й. Лазарова
Георги Н. Грънчев

при участието на секретаря Геновева Хр. Ненчева
в присъствието на прокурора И. Хр. Н.
като разгледа докладваното от Павлина Г. Димитрова Въззивно частно
наказателно дело № 20233000600304 по описа за 2023 година

и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 341 ал. 1 пр. 1 вр. чл. 289 ал.4 вр. ал.1 от НПК.

Образувано е по частен протест на зам. окръжен прокурор при ОП-Варна срещу протоколно определение на Окръжен съд – Варна, постановено в открито заседание на 05.07.2023г по НОХД № 595/19г в производство, насрочено по реда на глава XIX НПК, с което по отношение на подсъдимия И. Г. Г. е прекратено наказателното производство на основание чл.289 ал.1 вр. чл.24 ал.1 т.5 НПК. Оспорва се обосноваността на съдебния акт с твърдение за липса на изискуемите от закона предпоставки, даващи основание да се приеме, че деецът е изпаднал в продължително разстройство на съзнанието след извършване на деянието, изключващо вменяемостта му, с оглед поставянето му под пълно запрещение поради невъзможност да формира

самостоятелно правно валидна воля с влязло в сила решение на ОС-Велико Търново. В подкрепа на това становище са изложени в протеста пространни мотиви с искане за отмяна на постановения първоинст. съдебен акт и връщане на делото за разглеждане от ВОС.

Пред състава на въззивния съд частният протест се поддържа от представителя на АП-Варна, но на друго основание, а именно - процесуалната недопустимост на признаване от страна на ВОС в производство по глава XIX от НПК.

Защитата на подсъдимото лице И. Г. оспорва наведените доводи в протеста, както и изразеното становище на представителя на АП-Варна, молят определението на ВОС да бъде оставено в сила.

Защитникът на втория подсъдим М. О. също изразява несъгласие с доводите в протеста и становището на представителя на АП-Варна.

Варненският апелативен съд, в настоящия си съдебен състав, като съобрази доводите, изложени в протеста, становищата на страните, изразени в съдебно заседание и след цялостно запознаване с материалите по делото констатира следното:

Протестът е подаден в срок и е допустим, а по същество –основателен, макар и на друго приоритетно основание, извън посочената необоснованост на съдебния акт.

Констатира се, че в открито съдебно заседание, насрочено по реда на глава XIX от НПК /след многократни опити да бъде проведено разпоредително такова и отлагане на делото поради неявяване на някой от двамата подсъдими А. и Г./, първоинст. съд е приел, че следва да съобрази становището и изпълни указанията на АпС – Варна, дадени му в определение № 148/19.06.2023 г. по ВЧНД № 189/23г по описа на същия съд, „...като се произнесе по въпросите по чл.24 ал.1 т.5, респективно чл.25 ал.1 т.1 от НПК по отношение на подс. И. Г.“. В резултата на това и въпреки заключението по назначената КСППЕ, /изрично отбелязвайки този факт в определението си/, че лицето разбира свойството и значението на извършеното и може да ръководи постъпките си, ВОС е приел, че поставянето на подс.Г. под пълно запрещение с влязло в сила решение от 05.06.2020г на ОС-Велико Търново е достатъчно за да се приложи нормата на чл.24 ал.1 т.5 НПК, респ. да се

прекрати наказателното производство спрямо него на основание чл. 289 ал.1 от НПК.

Този подход на първостепенния съд /с отчитане, че са спазени указанията, макар и незадължителни, на друг състав на АпС Варна/ се преценява от този въззивен състав като неправилен, доколкото първостепенният съдебен акт е постановен в нарушение на съдопроизводствените правила, а от друга страна – този акт се явява и необоснован по следните съображения:

Прекратявайки наказателното производство по отношение на подс.И. Г., ВОС се е позовал на разпоредбата на чл.289 ал.1 вр. чл. 24 ал.1 т. 5 от НПК, въпреки че бил в производство, насрочено за разглеждане по реда на глава XIX от НПК – разпоредително заседание. В хода на тази процедура законодателят не е предвидил възможност за прекратяване на наказателното производство поради изпадане на подсъдимия в продължително разстройство на съзнанието, изключващо вменяемостта му - чл.250 ал.1 вр. чл. 248 ал.5 вр. ал.1 т.2 от НПК. Това може да бъде сторено едва във фазата на съдебното следствие, видно от систематичното разположение на нормата на чл.289 ал.1 от НПК. Процедирайки по този начин, първоинст. съд е постановил съдебен акт в разрез с предвидените в НПК процесуални правила, което нарушение се явява съществено и основание за отмяната му като незаконосъобразен.

Въпреки, че изложеното е достатъчно като основание за отмяна и връщане на делото на първоинст. съд за продължаване на разглеждането му, настоящата инстанция счита, че за пълнота на изложението и за процесуална икономия следва да се отбележи наличие и на необоснованост на ревизираното определение по изложените по-долу съображения:

В ревизираният акт ВОС се е занимал с въпроса, касаещ наказателноправното положение на подс.Г., поставяйки знак на равенство между обявяването му под пълно запрещение и наказателно-правното му положение по смисъла на чл.31 вр. чл.33 от НК, автоматично изключвайки последното.

Този подход не може да бъде споделен, доколкото в наказателно-правната теория този въпрос е решен по различен начин. /вж.СЪДЕБНА ПСИХИАТРИЯ – УЧЕБНИК ЗА СТУДЕНТИ ПО ПРАВО , 1988г, проф.Й. Стоименов и доц. Ив.Рачев, к.м.н./ „...В Закона за лицата и семейството (ЗЛС) не се съдържа определение на дееспособността, но то може да бъде изведено от чл. 2 и следващите членове от ЗЛС, които определят правното значение на възрастта на лицата: „С навършване на 18-годишна възраст

лицата стават пълнолетни и напълно способни чрез своите действия да придобиват права и да се задължават“. Пълнолетните обаче са дееспособни, ако са достигнали пълно развитие на умствено-памятовата си способност, на мисловната дейност и на волята си. Следователно дееспособността не се придобива безусловно само с настъпването на пълнолетието. Ако лицето е слабоумно или психично болно, то не става дееспособно и след навършването на 18 години. В зависимост от тежестта на слабоумието или на психичната болест то може да остане за цял живот или за повече или по-малко дълъг период от време напълно недееспособно или ограничено дееспособно. И придобитата с пълнолетието дееспособност обаче може да бъде изгубена изцяло или да бъде запазена само в ограничен размер. С други думи, пълната дееспособност при нормално психично развитие започва с пълнолетието и се прекратява със смъртта на физическото лице или с поставянето му под запрещение поради настъпило психично заболяване.

От казаното става ясно, че се **различават възрастова (физиологична) недееспособност и психопатологична недееспособност, както и възрастова (физиологична) ограничена дееспособност и психопатологична ограничена дееспособност.**

Недееспособността, съответно запрещението, нас урежда чл.5 от ЗЛ, който гласи: „Непълнолетните и пълнолетните, които поради слабоумие или душевна болест не могат да се грижат за своите работи, се поставят под пълно запрещение и стават недееспособни. Пълнолетните с такива страдания, чието състояние не е така тежко, за да бъдат поставени под пълно запрещение, се поставят под ограничено запрещение.“

Тази формулировка на закона урежда недееспособността и невменяемостта (чл. 33, т. 1 от НК), като съдържа два **критерия: медицински, по-точно психиатричен** („слабоумие или душевна болест“), и **юридически, наречен още психологичен** („не могат да се грижат за своите работи“). Те са налице едновременно и се намират в неделима връзка. Докато медицинският критерий на невменяемостта (чл. 33, т. 1 от НК) се състои от три психиатрични показателя (умствена недоразвитост, продължително разстройство на съзнанието и краткотрайно разстройство на съзнанието), при медицинския критерий на недееспособността (чл. 5, ал. 1 от ЗЛС) те са два (слабоумие и душевна болест). При недееспособността не се споменава за краткотрайно разстройство на съзнанието, т. е. за временна психична болест, а се подчертава значението на хроничното психично заболяване и на слабоумието като по-продължителни състояния.

Докато *психологичните*, т. е. *юридическите*, показатели за вменяемост са три (лицето да може да разбира „свойството или значението на извършеното или да ръководи постъпките си“), за дееспособността е приет само един показател — способност на лицето „да се грижи за своите работи“. Както при вменяемостта, така и при дееспособността юридическият критерий се явява мярка за измерване на дълбочината на качествените изменения на психичната дейност.

От казаното става ясно, че недееспособността подобно на невменяемостта се определя по съчетания психиатрично-психологичен метод. От това следва, че при даване на заключение за дееспособността на болния експертът психиатър трябва да изхожда не само от психиатричния, но и от психологичния критерий. А това означава, че слабоумието и психичната болест сами по себе си не са достатъчни за признаване на недееспособност. Тя е налице едва когато те обуславят неразвитие или отпадане на психологичните критерии за дееспособност. Слабоумието и психичното заболяване са предпоставка за признаване на недееспособност, но не създават задължения в това отношение. Следователно психиатричните заключения за недееспособност трябва да бъдат давани само в случаи на слабоумие или психична болест е определена тежест на психичните нарушения.

Докато *психологичните*, т. е. *юридическите*, показатели за вменяемост са три (лицето да може да разбира „свойството или значението на извършеното или да ръководи постъпките си“), за дееспособността е приет само един показател — способност на лицето „да се грижи за своите работи“. Както при вменяемостта, така и при дееспособността юридическият критерий се явява мярка за измерване на дълбочината на качествените изменения на психичната дейност.

От казаното става ясно, че недееспособността подобно на невменяемостта се определя по съчетания психиатрично-психологичен метод. От това следва, че при даване на заключение за дееспособността на болния експертът психиатър трябва да изхожда не само от психиатричния, но и от психологичния критерий. А това означава, че слабоумието и психичната болест сами по себе си не са достатъчни за признаване на недееспособност. Тя е налице едва когато те обуславят неразвитие или отпадане на психологичните критерии за дееспособност. Слабоумието и психичното заболяване са предпоставка за признаване на недееспособност, но не създават задължения в това отношение. Следователно психиатричните

заклучения за недееспособност трябва да бъдат давани само в случаи на слабоумие или психична болест е определена тежест на психичните нарушения.“

Изложеното налага необходимост от назначаване в наказателното производство на КСППЕ, която да даде заключение досежно наличието /отсъствието/ на психиатричния и психологичния критерии у подсъдимото лице.

По настоящото дело преди провеждане на заседание по реда на глава XIX от НПК /след смяна на докладчика по делото/ е била назначена подобна експертиза – с определение от 16.05.2023г. Експертиза е била извършена, по нея е депозирано заключение към 10.07.2022г, /том II, л.573 - 596 от НОХД/, а вещите лица са били непосредствено изслушани от съда в открито съдебно заседание на 06.06.2023г. Същите са потвърдили годността на подсъдимия Г. да участва в наказателното производство, изключвайки наличието на хипотезата на чл.33 от НПК. Във времеви аспект, това им становище е последващо спрямо влязлото в сила решение от 05.06.2020г на ОС-Велико Търново, с което подсъдимият е бил поставен под пълно запрещение, което налага извода, че вещите лица са съобrazили всички материали по делото.

Доколкото описаното е в противоречие със становището на ВОС за това, че деецът е изпаднал в продължително разстройство на съзнанието след извършване на деянието, изключващо вменяемостта му, довело до прекратяване на наказателното производство спрямо него, на основание чл.24 ал.1 т.5 НПК, се налага недвусмисления извод за необоснованост на ревизирия съдебен акт.

Всичко изложено до тук обуславя необходимост от отмяна на постановеното от ВОС определение поради допуснато съществено нарушение на процесуалните правила и връщане на делото на същия съд за продължаване на разглеждането му, поради което и на основание **чл. 341 ал.1 пр.1 вр. чл.289 ал.4 вр. ал.1 вр. чл.334 т.1 вр. чл. 348 ал.3 т.1 от НПК**, Варненският апелативен съд,

РЕШИ:

ОТМЕНЯ протоколно определение на Окръжен съд – Варна,

постановено в открито заседание на 05.07.2023г по НОХД № 595/19г, с което по отношение на подсъдимия И. Г. Г. е прекратено наказателното производство на основание чл.289 ал.1 вр. чл.24 ал.1 т.5 НПК.

Решението е окончателно и не подлежи на обжалване.

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____